

20 ta' Marzu, 1953.

Imhallfin:

Is-S.T.O. Dr. L. A. Camilleri, LL.D., *President*;

L-Onor. Dr. A.J. Montanaro Gauci, LL.D.

L-Onor. Dr. W. Harding, B.Litt., LL.D.

Nikola Mallia *versus* Nikola Borg

Lokazzjoni — Board tal-Kera — Appell —

Art. 25 Kap. 109.

Il-Qorti ta' l-Appell, meta jiġi devolut lilha appell minn sentenza tal-Board tal-Kera li ma tkunx appellabili, għandha mhux biss id-dritt, iżda d-dover, li tiddikjara "ex officio" l-inappellabilità tad-deċiżjoni.

Meta l-Board ikun semplicement enunċja d-dispożizzjoni tal-liġi, ma hemmx pont ta' dritt deċiż mill-Board li dwaru jista' jsir appell. Jekk, però, il-Board jenuċja l-prinċipju tal-liġi skorrettament, u mbagħad jaqta' l-kwistjoni ta' fatt in bazi għal dik l-enunċjazzjoni skorretta, allura jkun hemm sostanzjalment kwistjoni ta' dritt u l-appell jista' jsir, u l-Qorti ta' l-Appell tista' tirrivedi dak l-apprezzament ta' fatt magħmul in bazi għall-ipotesi skorretta tal-liġi. Imma jekk il-liġi hija enunċjata sewwa, allura ma jistax b'appell tiġi sindakata l-kwistjoni ta' fatt.

Il-Qorti, — Wara li rat it-talba tar-rikorrent quddiem il-Board li jirregola l-Kera biex jiehu taht idejh il-fond nru. 49 Ramija Street, is-Sigġiewi, mikri lill-intimat; għax il-fond fejn joqgħod hu gie akkwistat mill-Gvern Ċivili għal skopijiet publiċi, peress li sejjer jgħaddi triq ġdida minn fuq dak il-post;

Omissis;

Wara li rat is-sentenza mogħtija mill-Board fit-13 ta' Jannar 1953, li biha caħad it-talba u ordna li l-ispejjeż jib-qgħu bla taxxa; billi kkunsidra;

Illi r-rikorrent il-lum joqgħod fil-fond nru. 160 St. Margaret Street, is-Sigġiewi, u miegħu għandu joqgħodu lil ibnu u lil oħt il-mara, li tokkupa dik il-parti tal-fond markata bin-numru 159;

Illi l-Gvern sejjer jespropria dan il-fond nru. 159/160, St. Margaret Street, is-Sigġiewi, u offra bhala "alternative accomodation" post St. James Street, numri 24/25, fond li

huwa "available" tant ghar-rikorrent kemm għall-intimat.....;

Omissis;

Illi, bhala norma għall-valutazzjoni tal-"hardship", il-ligi stess tgħid li għandha tittiehed in konsiderazzjoni l-eżistenza ta' "alternative accommodation" sija għall-kerrej kemm għas-sid; u ladarba ghar-rikorrent, sid, hemm "available" il-post offert mill-Housing Commissioner, u la darba dan il-post huwa "suitable" għalih....., ma hemmx raġuni għaliex l-intimat għandu jiġi żgumbrat minn fejn joqgħod, speċjalment li l-lum iħallas £5 kera, mentri tal-post ta' St. James Street ikun irid iħallas kera relativament hafna oġġla;

Illi għalbekk, ladarba r-rikorrent għandu "available" il-post offert mill-Housing Commissioner, u meħudin iċ-ċirkustanzi kollha tal-każ in konsiderazzjoni, jidher li l-"hardship" ta' l-intimat kien ikun akbar kieku kellha tiġi milqugħa t-talba, milli jkun ghar-rikorrent jekk tiġi miċhuda;

Rat ir-rikors ta' l-imsemmi Nikola Mallia quddiem din il-Qorti, li bih talab ir-riforma tas-sentenza tal-Board fuq imsemmija fis-sens li tikkonfermaha f'dik il-parti tagħha li biha l-intimat Borg gie ordnat iħallas l-ispejjeż tiegħu, u tirrevo kaha fil-kumplement tagħha, b'mod li jiġi deċiż għat-tenur tat-talba tar-rikorrent, bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra l-intimat;

Omissis;

Ikkunsidrat;

B'ligi, ma hemmx appell minn sentenza tal-Board tal-Kera filief fuq pont tal-ligi maqtugħa mill-Board (art. 25 (1) Kap. 109). Din il-Qorti għandha mhux biss id-drift, iżda d-dover, li tiddikjara "ex officio" l-inappellabilità tad-deċiżjoni meta jkun il-każ (Kollez. Vol. XXXIII, Parte Prima, p. 40);

Gie deċiż illi ma hemmx pont ta' dritt meta l-Board ikun sempliċement enunċja d-dispożizzjoni tal-ligi, għaliex altrimenti jkun hemm appell dejjem, peress li f'kull kawża tiġi applikata l-ligi għall-fatt (ara App. Inf. "Amaira vs. Dato", 19 ta' Mejju 1928, u App. Inf. "Borg vs. Sultana" 30 ta' April 1938);

Jekk però, il-Board jenunċja l-prinċipju tal-ligi skorret-

tament, u n-bagħad jaqta' l-kwistjoni ta' fatt in bazi għal dik l-enunċjazzjoni skorretta tal-liġi, allura, peress li f'dan il-każ ikun hemm sostanzjalment kwistjoni ta' dritt, jista' jsir appell, u l-Qorti ta' l-Appell tista' tirrivedi dak l-apprezzament ta' fatt magħmul in bazi għall-ipotesi skorretta tal-liġi;

Iżda, jekk il-liġi hija enunċjata sewwa, allura ma tistax b'appell tiġi sindakata l-kwistjoni ta' fatt; għaliex diversament ikun ferni faċili li tiġi evaža l-liġi, li "expressis verbis" illimitat l-appell għall-pont ta' dritt, billi kull min irid jappella minn apprezzament ta' fatt tal-Board jallega, sija pure infondatament, li l-Board enunċja l-liġi hażin, u bis-saħħa ta' din l-allegazzjoni, per kwanto bla bazi, jicċirkonvjoni l-liġi u jottjeni appell kontra d-dispost espress tal-liġi;

Għalhekk, jekk ma hemmx enunċjazzjoni hażina tal-liġi, ma hemmx appell. L-istess jiġi kontinwament pratikat minn deniem fl-appell kriminali mill-Attorney General fuq pont ta' dritt. Meta l-Attorney General jallega li l-Maġistrat applika għall-ipotesi ta' fatt ipotesi żbaljata tal-liġi, allura l-Qorti ta' l-Appell, jekk issib li verament l-ipotesi tal-liġi giet enunċjata hażin, tidhol fil-fatti; jekk issib li giet enunċjata tajjeb, tiegħaf hemm u tiddikjara d-deċiżjoni inappellabili stante l-insindakabilità ta' l-apprezzament ta' fatt;

Issa, fil-każ preżenti l-appellant adixxa l-Board taht l-art. 10 (b) tal-Kap. 109, li jikkomprenedi l-proviso tiegħu. Dan il-paragrafu (b) iuppermetti li s-sid jieħu l-fond tiegħu jekk iridu għalih, jew għall-persuni l-oħra hemm imsemmija, kwante volte l-Board hu soddisfatt li l-kerrej għandu fejn imur band'oħra. Għalhekk f'dawn il-każijiet soltu s-sid rikorrent joffri "alternative accommodation". Din il-parti tal-paragrafu (b) hija r-regola, iżda hemm l-edċezzjoni fil-proviso; tant li f'din l-ewwel parti ta' dan il-paragrafu in parola hemm il-kliem "except as otherwise provided in this paragraph of this section". vworldiri fil-proviso;

Edċezzjonalment, ma hemmx bżonn l-eżistenza ta' "alternative accommodation" għall-kerrej, jekk il-Board ikun soddisfatt li hu akbar l-aggravju għas-sid li ma jieħux lura l-post milli jkun għall-kerrej jekk jiġi zgħanbrat. Vworldiri, ma hux meħleb li jkun hemm "alternative accommodation" għall-kerrej

meta l-kwistjoni tkun bilanċjata fuq il-pont tal-“hardship”. Issa dak l-istess proviso, kontemplanti din l-eċċezzjoni, jgħid testwalment li fil-qies ta’ dan il-“hardship” bejn sid u kerrej, il-Board għandu jqis iċ-ċirkustanzi kollha, “including any alternative accomodation available for the landlord or for the tenant”;

Il-każ preżenti kien appuntu l-każ tal-proviso tal-paragrafu (b), u mhux ta’ l-ewwel parti; v̄woldiri ta’ l-eċċezzjoni, u mhux tar-regola. Infatti fir-rikors tiegħu quddiem il-Board l-appellant ma offra ebda “alternative accomodation” lill-kerrej; hu mposta l-kwistjoni fuq il-“hardship”, konsistenti filli l-post tiegħu kien sejjer jieħdu l-Gvern b’esproprijazzjoni; l-intimat, fir-risposta tiegħu fol. 3, ikkontesta l-“hardship”, kif jidher mill-paragrafu konklużjonali ta’ dik ir-risposta, u l-provi testimonjali kienu diretti fuq dan il-pont. Di pjù kien hemm disponibbli “alternative accomodation” għat-tnejn, offerta mill-Housing Commissioner;

Issa, x’qal il-Board fis-sentenza tiegħu?

Qal dan :— “Li bhala norma għall-valutazzjoni tal-“hardship”, il-liġi stess tgħid li għandha tittiehed in konsiderazzjoni l-eżistenza ta’ “alternative accomodation” sija għall-kerrej kemm għas-sid.....”;

Din hija l-propożizzjoni li l-appellant qiegħed jattakka bhala skorretta;

In bażi għal din l-allegazzjoni hu qiegħed jitlob li din il-Qorti tissindaka dak li hu sempliċi apprezzament ta’ fatt tal-Board;

Iżda, kif jidher minn dak li nġhad, din il-propożizzjoni ma hi xejn affattu skorretta, imma hija preċiż skond kif inhi l-liġi, li, wara li qalet fil-proviso li jittiehed qies taċ-ċirkustanzi kollha, ziedet tgħid “including any alternative accomodation available for the landlord or for the tenant”;

Għalhekk kien hemm sempliċi enunċjazzjoni tal-liġi, u din l-enunċjazzjoni kienet korretta;

Għal dawn ir-raġunijiet;

Tiddikjara d-deċiżjoni fuq imsemmija inappellabili; bl-ispejjeż kontra l-appellant.